

Norsk Psykologforening om fremtidens barnehage:

En unik arena for integrering og forebygging

Hva er en god barnehage?

Med psykologifaget som utgangspunkt anbefaler vi et bredt blikk på barnehagen, for å se på hele den *komposisjonen* som barnehagen inngår i. Som inspirasjon for tenkingen vil vi peke på noen retningslinjer for den australske barnehagen, som nokså nylig har fått sitt rammeverk og som også har nyttiggjort seg nyere utviklingspsykologi. Navnet på deres grunnlagsdokument for utviklingen av barnehagen, "Belonging, being and becoming", viser at barnehagens oppgave skal være knyttet til trivsel/velferd her og nå (being) og til betingelser for utvikling (becoming). Dette inviterer til en teoretisk forståelse som rommer både de horisontale, daglige overganger, på tvers av kontekster (hjem-barnehage), og de vertikale overgangene, over tid (barnehage-skole). Tilhørighet (belonging) har også fått en sentral plass i det australske rammeverket. Barnehagen skal arbeide for at barn med forskjellige bakgrunner skal kjenne tilhørighet til det sosiale fellesskapet som barnehagen representerer, og som også åpner opp for mer omfattende fellesskap utover barnehagens rammer. Et slikt blikk er viktig ikke minst for barn og familier med innvandrerbakgrunn, også i vårt land. Men grensen går ikke der; det må legges omtanke i å sikre tilhørighet for *alle* grupper og enkeltpersoner, og ekstra for de som opplever at de befinner seg i utkanten av samfunnet. Dette tydeliggjør barnehagens potensiale som en **integrerende institusjon** og forsterkes ytterligere gjennom barnehagens særstilling når det gjelder muligheter som **forebyggingsarena**.

Det er viktig at gode barnehager både har høy "prosesskvalitet" og "strukturell kvalitet". Viktige elementer i barnehagens strukturelle kvalitet inkluderer men er ikke begrenset til gruppestørrelser, voksen-barn ratio, personellens kvalifikasjoner, dagsengde, faglig konsept og pedagogisk program, lønn, personalets muligheter for faglig utvikling og etterutdanning, ledelse, kjønnsfordeling personalet, ansatte med minoritetsbakgrunn der det er minoritetspråklige barn, metoder for observasjon og tilbakemelding til foreldre og feedbackrutiner til personalet.

Slike strukturelle forutsetninger er sentralt for å få på plass god prosesskvalitet. Prosesskvalitet er blant annet avhengig av hvilke opplevelser barna får med personer og gjenstander, kvaliteten på samhandlingen mellom barna og mellom barn og personale, tilgangen på et vidt spekter av utviklingsfremmende aktiviteter, at samhandling er dynamisk tilpasset det enkelte barns behov og mye god ansikt-til-ansikt kommunikasjon med barna.

Hvilke utfordringer har dagens barnehage?

Vi vil noen vesentlige endringer både i og rundt barnehagene de seinere årene. For det første: ett- og toåringene har gjort sitt inntog i barnehagen, og krever til dels et annet repertoar enn det personalet har mest erfaring med fra arbeidet med 3-5-åringene. For det andre: Minoritetspråklige barn utgjør en større del av barnebefolkningen, og aktualiserer behovet for å utvikle barnehagen som en sosial arena for flerkulturelle møter. For det tredje:

Barnehagesektoren er blitt flyttet fra barne- og familiefeltet til utdanningsområdet, med økt vektlegging på læring hos det enkelte barn. Det har vært uttrykt bekymring for om dette *kan* bety at barnehagens egenart er under press, både praksisene og forståelser av hva en barnehage er.

Psykologforeningens anbefalinger:

Små avdelinger for små barn:

Små barn trenger mye hjelp for å greie å fungere sammen, og krever en årvåken tilstedeværelse fra voksnes side. Hvor mange voksne som trengs på avdelinger med ett og toåringer, er dermed ikke bare et spørsmål om småbarnas kapasitet til å bli kjent med nye mennesker. Skal den voksne greie å forstå de yngste barna, er det nødvendig med erfaringer tett på, over tid, og også jevnlig informasjonsutvekslinger med barnas foreldre, for å kjenne til hva som ellers skjer i barnets liv. Det er dermed begrenset hvor mange barn man kan følge opp på en tilfredsstillende måte. Det trengs ikke store oppfølgingsundersøkelser for å se hvordan det går med ettåringene som har gått på hhv små og store avdelinger, for å argumentere for "små avdelinger for små barn". Det handler om hvordan vi ønsker at barn skal ha det, som gjør foreldre trygge, og som gir de ansatte en opplevelse av å innfri kravene de selv og andre setter til å gjøre en god jobb.

Flere pedagoger:

I barnehageforskningen er det mange tilnærminger til spørsmålet om kvalitet i barnehagen. Men det ser ut til å være enighet om at tilstrekkelig, godt utdannet og personlig egnet, stabilt voksenpersonell er helt sentralt (NOU 2012:1). Kravet til pedagogtetthet i norske barnehager er lavt sammenliknet med svenske og danske, og dessuten drives mange norske barnehager med dispensasjon fra kravet om godkjent førskolelærerutdanning. Det er altså gode grunner til å heve pedagogtettheten i norske barnehager, og ikke minst forskning om de yngste barna i barnehagen understreker betydningen av utdannet personale.

Med bakgrunn i de før nevnte utfordringene i dagens barnehager, er det er også særlig behov for å styrke utdannelsen i forhold til å jobbe med småbarna, og flerspråklighet og flerkulturell pedagogikk. For begge temaer gjelder det å bygge på teoretiske modeller som ikke gjør de yngste barna til helt andre slags mennesker enn de litt eldre barna, og som ikke bygger opp essensialiserende forståelser av forskjellen mellom "de andre" og "oss".

Styrking av fagligheten på barnehagens premisser:

En rekke offentlige utredninger de seinere årene har uttrykt store forventninger til barnehagens betydning for utjevning av sosiale forskjeller og for språkopplæring. Samtidig blir det tatt til orde for at "formelle lærings situasjoner" i barnehagen må styrkes, for at målene skal nås enda mer effektivt. Andre fagmiljøer har knyttet store forventninger til barnehagen som arena for screening av lærevansker og psykiske problemer.

Her er mange gode intensjoner, basert på ønsker om å komme til med tidlig hjelp. Her vil vi imidlertid mane til en viss forsiktighet. Standpunktet er ikke at alt skal forbli ved det samme.

Men det er grunn til å tro at det ligger mange forbedringsmuligheter i å gjøre barnehagen enda bedre langs det som er barnehagens egenart, heller enn å transformere den til noe annet.

Styrking av støtteapparatet rundt barnehagene:

Gode undersøkelser gir en rekke indikasjoner på positive effekter av høykvalitetsbarnehager:

- Styrket kognitiv utvikling
- Bedre sosial og emosjonell mestring
- Bedre skoleprestasjoner
- Redusert sosial ulikhet
- God effekt for barn som kommer fra gode oppvekstkår
- Aller best effekt for dem som kommer fra vanskeligst kår
- Antakelig stabilisering av barns liv når familier går igjennom kriser
- Dokumentert langtidsvirkning opp til prepubertet/pubertet (kanskje også opp i voksen alder i form av lenger utdanning og høyere sysselsetting).
- Samfunnsøkonomisk høy lønnsomhet

Med denne forskningen som bakteppe, mener vi barnehagene er i en særstilling når det gjelder muligheter for å forebygge helseproblemer. Ikke minst fordi det nå er like mange barn i barnehagen som det er barn som kommer til helseundersøkelse på helsestasjonene.

- Ved utgangen av 2011 hadde nærmere 90 prosent av alle barn i alderen 1-5 år barnehageplass
- For 1-2 åringene, cirka 80 prosent. [Gå til mer statistikk hos Statistisk sentralbyrå](#)

Barna blir observert av fagfolk, mens de er i naturlig samspill med andre barn, og fagfolkene møter foreldrene eller andre foresatte to ganger om dagen gjennom mange år. Det gjør barnehagene til en unik arena for å fremme psykisk helse.

I noen tilfeller vet ikke personalet hva de skal gjøre hvis de registrer tegn på antatt skjevutvikling. Det er viktig med god opplæring av personalet og lett tilgang til veiledning fra kommunepsykolog, psykologer i PP-tjenesten eller tilsvarende. Dette kan være avgjørende for å oppdage tidlig skjevutvikling og for å komme til med rett hjelp til rett tid.

*Denne høringsuttalelsen ble 28. september 2012 formidlet via Kunnskapsdepartementets elektroniske høringsportal Framtidens barnehage :
<http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/aktuelt/nyheter/2012/fremtidens-barnehage--si-din-mening.html?id=696528>